

George Papandreu najavio je referendum na kojem će se građani Grčke izjasniti da li žele aranžman koji je njihov premijer dogovorio. Aranžman je bio u „lijepoj maniri“ MMF-a u kojem je grčki premijer slušao a vjerovnici su diktirali Program koji bi grčka vlada morala sprovesti. Očito je grčkom premijeru „prekipilo“ pa je, vjerojatno na putu kući, odlučio da Program sa svim očekivanim akcijama/reakcijama prepusti građanima da odluče na referendumu hoće li prihvatiti Program i pomoć ili će ga odbaciti sa svim posljedicama takve odluke. Oporba i članovi njegove vladajuće stranke, političari, prozivaju ga kako želi prebaciti teret odgovornosti na građane. Ja mislim suprotno. George Papandreu tom odlukom pokazuje državničku mudrost.

Na ovim sam stranicama o problemima grčkog gospodarstva i eura mnogo pisao. Stoga neću ponavljati napisano, a zainteresirani čitalac može napisano naći na ovim stranicama. Radionica „Hrvatska u vrtlogu svjetske financijske krize“ predviđala je današnja događanja. Uz pozdrave sudionicima Radionice, koji to mogu svjedočiti, današnja priča im je uglavnom poznata. Kako je problem Grčke dramatično važan za budućnost Europske unije, Hrvatske, odnosno eurozone Radionicu ćemo ponoviti.

Valja reći da sam se uvijek protivio lineranim instrumentima kada je u pitanju velik raspon varijacija – razvijenost, stope rasta BDP-a, nezaposlenost, inflacija, deficit/suficit platne bilance, vanjskotrgovačke bilance i proračunske bilance, kamatnih stopa, marginalnih poreznih stopa, itd. Slikovito rečeno nije primjerena terapija u uvjetima akutne i standardne bolesti. To liječnici znaju, makroekonomisti liberalističkih orijentacija – ne!

Dakle, Grčka nije trebala postati članicom eurozone. Postala je jer je euro bio politički projekt. Znalo se je da zahtjevne maastrichtske kriterije Grčka naprosto nije u stanju zadovoljiti. Vjerovalo se u – neznam što?! Drugim riječima, Grčka je mogla biti članicom eurozone u slučaju snažnog depreciranja eura što nije bila realna opcija. Naprosto euro je morao imati za cilj da postane svjetska rezervna valuta. Osim toga euro je njemački projekt. Kao njemački projekt svakom je moralo biti jasno da je sijećanje na dvadesete godine prošlog stoljeća još uvijek živo u promišljanju njemačkih građana što je, po prirodi stvari, nezaobilazna činjenica za njemačke političare.

Uvijek kada manje razvijeni trebaju pomoć prema njima se vjerovnici ponašaju krajnje

deterministički, da nekažem isključivo. Tako je i u slučaju Grčke.

Mediterranske i diktatorske zemlje, Hrvatska se uklapa u taj scenarij, imaju daleko veći stupanj socijalizacije rizika nego što je to primjereno imajući u vidu razinu razvijenosti. Upravo je ta činjenica rezultirala odlukom Slovačke da najprije ne podrži kreditnu liniju za spas Grčke, što je potom uz ostavku premijerke odobreno. Slovaci su racionalno pristupili grčkom problemu imajući u vidu svoje plaće i svoja odricanja da bi dinamizirali razvoj svoga gospodarstva.

Sjever eurozone je za razliku od njezinog juga uvijek funkcionirao u tzv. tvrdom budžetskom ograničenju. Njihova razina razvijenosti, saldo na tekućem računu platne bilance, inflacija, i da ne dužim – svi relevantni makroekonomski indikatori, tako su „posloženi“ da su mogle svoje nacionalne ekonomske politike uskladiti sa jedinstvenom monetarnom politikom.

U lijepim vremenima sve je lijepo i podnošljivo; u ružnim ništa nije lijepo pa ni podnošljivo. Tako je kriza započeta 2007. godine u 2008. godini pokazala svoje pravo lice. Najrazvijenije zemlje EU i eurozone zaboravile su na zajedništvo, o čemu sada zbore, i snažno povećali svoje javne rashode, te intervencionističkim mjerama pokušale – i uspjele – spasiti svoja nacionalna gospodarstva. U tim uvjetima nisu brinule o manje razvijenim članicama EU, odnosno eurozone. Nadalje, neke su zemlje EU morale zatražiti pomoć MMF-a, koji je bio manje brutalan zahvaljujući tadašnjem predsjedniku MMF-a koji je to morao platiti skandalom, tada Francuske i Njemačke nije bilo. Imajući to u vidu možemo samo zamisliti u kojoj se unakrsnoj vatri našao George Papandreou.

Objektivno nije realno očekivati da bi se problem riješio putem Fonda kao što sam to na ovim stranicama obrazložio. Subjektivno izjava grčkog premijera mogla bi povećati antagonizam na relaciji Grčke, s jedne strane, i Francuske i Njemačke, s druge strane. Nadam se da će njihov najavljen sastanak u srijedu biti dobra prilika da se dogovore o načinu izlaska Grčke iz eurozone. Može se koristiti riječ privremeno jer to bolje zvuči, iako znamo da je to zauvijek. Grčka i dalje ostaje članicom EU pa je za očekivati da će joj ostale članice pomoći da premosti sadašnje gospodarske probleme. Ukoliko u srijedu umjesto dijaloga počne rasprava gluhih tada su moguća svakakva rješenja. Niti jedno neće biti dobro za Grčku, kao i za perspektivu EU. Ne treba zaboraviti da je Češka i prije nje Rumunjska zaustavila proces konvergencije eurozoni. Naša susjedna Slovenija koja je bila najučinkovitija tranzicijska zemlja uslaskom u EU i eurozonu izložila se je novim rizicima koje nije učinkovito „amortizirala“.

Što reći za Hrvatsku? Naši bi političari morali razmisliti o ponašanju gospodina Georgea

Papandreoua. On je smogao snage da interes grčkog naroda pretpostavi interesima vlastite stranke i svoje osobe. Velik je to iskorak. Hrvatska je u mnogo težim problemima o čemu sam pisao na ovim stranicama. I dok će Grčka na ovaj ili onaj način dobiti pomoć mi je nećemo dobiti.

Zaključno predostojeći sastanak G20 u Cannesu imat će o čemu „tarčati“. 90% svjetskog BDP-a, 80% vanjskotrgovinske razmjene, gotovo 5 milijardi stanovnika raspravljat će o svijetskom gospodarstvu. Raspravu o stanju u Grčkoj neće moći izbjeći. No pričekajmo najprije srijedu.

Kina će opet i opet biti na dobitku. EU bi mogla „doći sebi“ i realno sagledati stanje u asocijaciji, a eurozona bi mogla učiniti korak nadazad i potom snažan iskorak u pravcu neprikosnovenog monetarnog lidera. SAD su na početku krize eura mogle računati na benefite; međutim, moglo bi se pokazati da će, zbog dobitaka Kine, u konačnici biti značajan gubitnik. Svijet se mijenja. Friedman je želio svojom ideologijom srušiti tzv. socijalizam i – uspio je. Želio je instalirati kapital odnos - na čelu sa SAD-om - kao determinirajući odnos i – uspjeva, ali sa zadrškom. Za sada se one zovu BRIK, s jedne strane, i, jučer neposlušna Argentina i danas Grčka, s druge strane. Mogla bi to biti Pirova pobjeda.